

ศาสตราจารย์พิเศษ พูน เกษจำรัส

ศาสตราจารย์พิเศษ พูน เกษจำรัส เป็นทั้งอาจารย์ และศิลปินอาวุโสในด้านศิลปะภาพถ่าย เป็นที่ยอมรับนับถือในวงการศิลปะภาพถ่ายโดยทั่วไป มีผลงานดีเด่นและแพร่หลายเป็นเวลายาวนานเกือบ 40 ปี จากผลงานภาพถ่ายศิลปะเหล่านี้ ทำให้ท่านได้รับเกียรติบัตร เกียรตินิยมจากสมาคมถ่ายภาพแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ สมาคมสโมสรสยามกัลเลอร์สไลด์ และสหพันธ์ศิลปะการถ่ายภาพนานาชาติ ประเทศสวีเดนเซอร์แลนด์ เป็นนายกสมาคมและที่ปรึกษาสมาคมภาพถ่ายและการแสดงภาพเขียนและภาพถ่ายของอาเซียน ในด้านการถ่ายทอดวิชาความรู้ทางศิลปะภาพถ่ายนั้น ศาสตราจารย์พิเศษ พูน เกษจำรัส ได้เป็นอาจารย์สอนภาพถ่ายที่วิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ เป็นเวลาเกือบ 30 ปี มีศิษย์เป็นจำนวนมากทั่วประเทศ ได้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าคณะวิชาช่างพิมพ์-ช่างภาพจนเกษียณอายุราชการ ภายหลังได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์พิเศษของวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาวิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพ หรือสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลในปัจจุบัน ท่านเป็นศิลปินที่มีบทบาทและให้บริการ

สังคมอย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ยังได้เผยแพร่ศิลปะและวิทยาการภาพถ่ายทางสื่อมวลชนอย่างต่อเนื่อง เป็นเวลานานกว่า 20 ปี ศาสตราจารย์พิเศษ พูน เกษจำรัส ดำรงชีวิตและสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และเข้าร่วมกิจกรรมศิลปะและสังคมอย่างดั่งาม เป็นตัวอย่างที่ดีแก่นุชนรุ่นหลัง ท่านจึงได้รับการยกย่องเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาทักษะศิลป์ (ศิลปะภาพถ่าย) ประจำปี พ.ศ. 2531 ของคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติกระทรวงศึกษาธิการ และได้รับยกย่องเป็นบุคคลดีเด่นของชาติ สาขาการพัฒนาสังคม (ด้านศิลปะภาพถ่าย) ประจำปี พ.ศ. 2533 ของคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี

ศาสตราจารย์พิเศษ พูน เกษจำรัส เกิดวันพุธที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2464 ที่บ้านฉาง หมู่ที่ 8 ตำบลหนองโสน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี เป็นบุตรนายดี นางเนื่อง เกษจำรัส อาชีพทำนา ส่วนนางเนื่อง เกษจำรัส ยังมีอาชีพเป็นผู้ขับร้องและเชิดหุ่นกระบอกด้วย มีลูกเป็นช่างแกะสลัก และมีวงศาณาญาติที่รักการช่างและศิลปะหลายแขนง

ศาสตราจารย์พิเศษพูน เกษจำรัส (พ.ศ. 2464-2540)

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2474 สำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งเป็นชั้นสูงสุดสายสามัญขณะนั้นสนใจศิลปะเป็นอันมาก

พ.ศ. 2482 สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมปีที่ 6 จากโรงเรียนประจำจังหวัดเพชรบุรี ได้เข้ามากรุงเทพฯ พักอยู่กับพระภิกษุหลวงพี่ที่วัดโพธิ์นิมิต ตลาดพลู ฝั่งธนบุรี เพื่อศึกษาต่อที่โรงเรียนเพาะช่าง ศึกษาจากอาจารย์ที่มีฝีมือชั้นเยี่ยมหลายท่าน

พ.ศ. 2484 สำเร็จการศึกษาระดับประโยคครูประถมช่าง (ป.ป.ช.) และประโยคครูวาดเขียนโท (ว.ท.) ซึ่งเป็นชั้นสูงสุดในขณะนั้น จากโรงเรียนเพาะช่าง

พ.ศ. 2486 มหาวิทยาลัยศิลปากรเปิดเป็นปีแรก (เดิมเป็นโรงเรียนศิลปากร ตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2476) สมัครเรียนเป็นรุ่นแรก (นักศึกษา รุ่น 1) ของคณะจิตรกรรมประติมากรรม มีศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี เป็นอาจารย์สอน

พ.ศ. 2489 สำเร็จอนุปริญญาศิลปบัณฑิต (จิตรกรรมประติมากรรม) มหาวิทยาลัยศิลปากร (ชั้นสูงสุดในขณะนั้น)

ประวัติการรับราชการและการทำงาน

พ.ศ. 2489 เป็นครูสอนศิลปะระดับประถมและมัธยม ที่โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียน

พ.ศ. 2490 ได้รับการบรรจุเป็นครูตรีโรงเรียนเพาะช่าง และเริ่มสนใจการถ่ายภาพ ค้นคว้าการถ่ายภาพด้วยตนเองทั้งจากตำราภาษาไทย และตำราภาษาต่างประเทศ รับงานถ่ายภาพทั่วไปจนมีรายได้ดี ภายหลังได้ฝึกล้างฟิล์มและขยายภาพเอง โดยทำห้องมืดชั่วคราวในสุม่ไก่ขนาดใหญ่ ใช้ผ้าห่มคลุม, ต่อมาจึงทำห้องมืดที่ถาวรได้

พ.ศ. 2497 ย้ายไปรับราชการเป็นอาจารย์ที่วิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ ทุ่มมหาเมฆ ถนนนางลิ้นจี่ จนเกษียณอายุราชการ เมื่อ พ.ศ. 2526

พ.ศ. 2525 เป็นหัวหน้าคณะวิชาช่างภาพ และช่างพิมพ์

พ.ศ. 2530 ได้รับแต่งตั้งเป็นศาสตราจารย์พิเศษวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา (วิทยาลัยเทคนิคเดิม)

ราชการพิเศษ

1. เป็นอาจารย์พิเศษบรรยายวิชาการหนังสือพิมพ์ วิชาการประชาสัมพันธ์ วิชาหลักการ

ถ่ายภาพระดับปริญญาตรีให้แก่บัณฑิตคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 4 ตั้งแต่รุ่นแรกจนถึงรุ่น 11

2. เป็นอาจารย์พิเศษบรรยายวิชาศิลปอุตสาหกรรม และวิชาศิลปะและเทคโนโลยีการถ่ายภาพระดับปริญญาตรีให้แก่บัณฑิตคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์พิเศษ พูน เกษจำรัส ถวายคำบรรยายในงาน
นิทรรศการภาพถ่าย ครั้งหนึ่ง

ตัวอย่างภาพถ่าย ฝีมือศาสตราจารย์พิเศษ พูน เกษจำรัส
ชื่อภาพ "สวัสดีค่ะ" ขนาด 60 X 31 ซม.
ปีที่ถ่ายภาพ พ.ศ. 2531

แบบที่ใช้เป็นหุ่น คือ หลานคนโตของท่าน

3. เป็นอาจารย์พิเศษบรรยายวิชาการถ่ายภาพ 2 (Advance Photography 2) ระดับปริญญาโท ให้แก่นิสิตคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4. เป็นอาจารย์พิเศษบรรยายวิชาหลักการถ่ายภาพ ให้แก่นักศึกษาแผนกวิชาการโฆษณา วิชาเขตพณิชยการ พระนคร

5. เป็นวิทยากรพิเศษบรรยายในการอบรมสัมมนาทางวิชาการเกี่ยวกับงานด้านบริหารงานประชาสัมพันธ์งานโสตทัศนศึกษา และงานสื่อมวลชน ในโรงเรียนการประชาสัมพันธ์ กรมประชาสัมพันธ์

6. เป็นนายกสมาคมถ่ายภาพแห่งประเทศไทย หลายสมัย

7. เป็นหัวหน้ากลุ่มถ่ายภาพ การประชุมธนาคารโลก ที่ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์

8. เป็นกรรมการตัดสิน “ภาพยนตร์คู่คทาทอง”

9. เป็นกรรมการตัดสิน “โทรทัศน์ทองคำ”

10. เป็นกรรมการตัดสินประกวดภาพถ่ายที่ประเทศญี่ปุ่น ของศูนย์วัฒนธรรมแห่งอาเซียนของยูเนสโก (ACCU)

11. เป็นกรรมการตัดสินประกวดภาพถ่าย ในระดับวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ทั้งของรัฐ และเอกชน หลายแห่ง

12. เป็นวิทยากรทางโทรทัศน์รายการ “มหาวิทยาลัยชาวบ้าน” เป็นเวลานาน พร้อมกับการสอนการถ่ายภาพ “ภาพถ่ายและองค์ประกอบ”

13. เป็นวิทยากรประจำให้กับโรงเรียนประชาสัมพันธ์

14. เป็นคณะกรรมการบัญญัติศัพท์ทางวิชาการถ่ายภาพ

15. เขียนบทความในคอลัมน์ “ศิลปะภาพถ่าย” ในนิตยสารสตรีสารรายสัปดาห์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 ถึง พ.ศ. 2535

16. เขียนบทความอย่างต่อเนื่องให้กับนิตยสารต่างๆ เช่น ถ่ายภาพและภาพยนตร์, โฟโตส แอนด์ กราฟไฟ และ การถ่ายภาพ

17. เขียนหนังสือ “หลักการถ่ายภาพเบื้องต้น”

18. เป็นผู้เขียนบรรยายภาษาไทย ใน หนังสือภาพถ่ายฝีพระหัตถ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสูงสุดที่ได้รับ

ประถมาภรณ์มงกุฎไทย (ป.ม.)

ทุติยจุลจอมเกล้า (ท.จ.)

ประถมาภรณ์ช้างเผือก (ป.ช.)

ตติยจุลจอมเกล้าวิเศษ (ต.จ.ว.) (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้องคมนตรี นายเชาวน์ นำไปมอบให้ศาสตราจารย์พิเศษ พูน เกษจำรัส ที่บ้าน ขณะที่กำลังป่วย เมื่อปี พ.ศ. 2536)

ทุติยจุลจอมเกล้า (ท.จ.) เมื่อปี พ.ศ. 2539 ในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงครองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ทุติยจุลจอมเกล้าแก่ศาสตราจารย์พิเศษ พูน เกษจำรัส ณ โรงพยาบาลศิริราช ขณะที่กำลังรักษาตัว

เกียรติยศอันสูงสุดของชีวิต

พ.ศ. 2531 ได้รับการคัดเลือกจากสำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (ศิลปะภาพถ่าย)

พ.ศ. 2533 ได้รับเกียรติเป็นบุคคลดีเด่นของชาติ สาขาการพัฒนาสังคม (ด้านศิลปะภาพถ่าย)

พ.ศ. 2534 ได้รับเกียรติจากมหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นนักศึกษาเก่าดีเด่น คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ รุ่นที่ 1

พ.ศ. 2536 ได้รับเกียรติเป็นศิษย์เก่าดีเด่นของวิทยาเขตเพาะช่าง

ชีวิตครอบครัว

ศาสตราจารย์พิเศษ พูน เกษจำรัส สมรสกับ อาจารย์สุดา เกษจำรัส (วงศ์ขจรสุข) อาจารย์สอน

วิชาศิลปหัตถกรรม ที่วิทยาเขตเพาะช่าง มีบุตรธิดา 6 คน ทั้ง 6 คนสำเร็จการศึกษาชั้นปริญญาตรีมีงานทำ เป็นหลักฐานมั่นคง รับราชการครู 3 คน ทำงานด้าน ธุรกิจ 3 คน

1. อาจารย์เพ็ญวรรณ เกษจำรัส ข้าราชการครู โรงเรียนวัดคูสิดาราม

2. นายธราพันธ์ เกษจำรัส กรรมการผู้จัดการ บริษัทอสังหากรรมปิโตรเคมี จำกัด บริษัทอสังหากรรมปิโตรเคมี จำกัด บริษัทอสังหากรรมปิโตรเคมี จำกัด

3. อาจารย์ดวงสุดา เกษจำรัส ข้าราชการครู โรงเรียนปทุมคงคา

4. นางกิตติมา เกษจำรัส ผู้จัดการฝ่ายบัญชี-การเงินและบุคคล บริษัทอสังหากรรมปิโตรเคมี จำกัด บริษัทอสังหากรรมปิโตรเคมี จำกัด บริษัทอสังหากรรมปิโตรเคมี จำกัด

5. อาจารย์ผกานันท์ ไบศรี ข้าราชการครู โรงเรียนวัดนวลนรดิศ

6. นายสุชา เกษจำรัส ผู้จัดการ บริษัทอสังหากรรมปิโตรเคมี จำกัด

บั้นปลายของชีวิต

ศาสตราจารย์พูน เกษจำรัส เริ่มป่วยเป็น อัมพาตซีกซ้ายเพราะเส้นเลือดในสมองอุดตันเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2535 ในทันทีที่ความทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทาน ให้การรักษาพยาบาลอยู่ในพระบรมราชานุเคราะห์มา โดยตลอด จบจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต และระหว่างที่ท่านนอนป่วยพักรักษาตัวอยู่ที่ตึก 84 ปี โรงพยาบาลศิริราชนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ผู้แทนพระองค์เชิญ แจกันดอกไม้ พร้อมเชิญกระแสพระราชดำรัสให้เป็นกำลังใจแก่ท่านอยู่เสมอ

ศาสตราจารย์พิเศษ พูน เกษจำรัส ถึงแก่กรรม ด้วยเหตุภาวะหัวใจล้มเหลว เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2540 เวลา 18.15 น. ณ ตึก 84 ปี โรงพยาบาลศิริราช รวมอายุได้ 76 ปี 4 เดือน 16 วัน

หวน พินธุพันธ์

บรรณานุกรม

“คำประกาศเกียรติคุณศิลปินแห่งชาติ พ.ศ. 2531 ของคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ” ใน อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์พูน เกษจำรัส. กรุงเทพมหานคร : ข้าวฟ่าง , 2540.

“ประวัติสังเขป ศาสตราจารย์พิเศษ พูน เกษจำรัส” ใน อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์พิเศษ พูน เกษจำรัส. กรุงเทพมหานคร : ข้าวฟ่าง จำกัด, 2540.

สุดา เกษจำรัส “สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ” ใน อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์พิเศษ พูน เกษจำรัส กรุงเทพมหานคร : ข้าวฟ่าง, 2540.

อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์พิเศษพูน เกษจำรัส. กรุงเทพมหานคร : ข้าวฟ่าง จำกัด, 2540.